

УДК 7.091

*Мельник Мирослава Миколаївна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент Київського національного
університету культури і мистецтв
mirchukmmm@gmail.com*

ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТРЮКУ ЯК ЕФЕКТИВНОГО ПРИЙОМУ ВИСОКОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ АРТИСТА ЕСТРАДИ

Мета роботи. Охарактеризувати специфічні ознаки та особливості формування професійних навичок артиста естради, визначити специфіку використання трюку як ефективного прийому в естрадних номерах. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні аналітичного, мистецтвознавчого, емпіричного, порівняльного, функціонального та системного методів дослідження принципів роботи артиста над номером; основних складових професійної діяльності артиста, обумовленими специфікою жанру; аналізу технології створення номеру оригінального жанру, основою якого є трюк. **Наукова новизна** полягає у: систематизації принципів формування професійних навичок артиста естради; обґрунтуванні особливостей введення в естрадний номер трюку як ефективного прийому. **Висновки.** У результаті проведеного дослідження можна констатувати, що: по-перше, мистецькі традиції артистів минулих років переосмислюються та впроваджуються в життя якісно оновленими й переробленими відповідно до умов сучасності; по-друге, професійна майстерність є головною ідеологією, до якої необхідно прагнути артистам естради для того, щоб стати майстром своєї справи; по-третє, трюк є ефективним прийомом, який надає естрадному номеру яскравості, видовищності, гостроти дії та емоційної насиченості; по-четверте, артист естради тісно пов'язаний з публікою, а тому всі трюки він повинен виконувати на сцені відкрито з високою майстерністю, вправністю та професіоналізмом.

Ключові слова: артист естради, професійна майстерність, естрадний номер, трюк.

Мельник Мирослава Николаевна, кандидат искусствоведения, доцент Киевского национального университета культуры и искусств

Технологии использования трюка как эффективного приема высокого профессионализма артиста эстрады

Цель работы – охарактеризовать специфические признаки и особенности формирования профессиональных навыков артиста эстрады, определить специфику использования трюка как эффективного приема в эстрадных номерах. **Методология** исследования заключается в применении аналитического, искусствоведческого, эмпирического, сравнительного, функционального и системного методов исследования принципов работы артиста над номером; основных составляющих профессиональной деятельности артиста, обусловленными спецификой жанра; анализа технологии создания номера оригинального жанра, основой которого является трюк. **Научная новизна** состоит в: систематизации принципов формирования профессиональных навыков артиста эстрады; обосновании особенностей введения в эстрадный номер трюка как эффективного приема. **Выводы.** В результате проведенного исследования можно констатировать, что: во-первых, традиции искусства артистов прошлых лет переосмысливаются и внедряются в жизнь качественно обновленными соответственно к условиям современности; во-вторых, профессиональное мастерство является главной идеологией, к которой необходимо стремиться артистам эстрады для того, чтобы стать мастером своего дела; в-третьих, трюк является эффективным приемом, который придает эстрадному номеру яркости, зрелищности, остроты действия и эмоциональной насыщенности; в-четвертых, артист эстрады

тесно связан с публикой, поэтому все трюки он должен исполнять на сцене открыто с высоким мастерством, ловкостью и профессионализмом.

Ключевые слова: артист эстрады, профессиональное мастерство, эстрадный номер, трюк.

Melnyk Myroslava, PhD Arts, Assistant professor, Stage and Gala festivals, Kyiv National University of Culture and Arts

The Technology of Implementing a Trick as an Effective Method of Pop Artist High Professionalism

The purpose of the article. To characterize the specific features and characteristics of the formation of the professional skills of the pop artist, to determine the specificity of the use of a trick as an effective method in a stage performance. **The methodology** of the research lays in applying analytical, art-studying, empirical, comparative, functional and systemic means of studying the principles of the artist's work over the performance; the main components of the professional activity of an artist, which are conditioned by the specifics of the genre; analysis of the technology of creating the original genre performance with a trick on its base. **The scientific novelty** consists of: the systematization of the principles of forming the professional skills of the pop artist; the substantiation of the peculiarities of a trick introduction into the stage performance as an effective method. **Conclusions.** As a result of the conducted research it can be stated that: firstly, the cultural traditions of the artists from the previous years are rethought and implemented in accordance with the present conditions; secondly, professionalism is the central ideology that every pop artist has to endeavor to in order to become a qualified master; thirdly, a trick is an effective method that gives brightness, spectacle, acuity and emotional satisfaction with the performance; fourthly, the pop artist is closely connected to the public. Therefore all the tricks on the stage must be performed with sincerity, being well skilled and with high professionalism.

Key words: stage artist, professionalism, stage performance, trick.

Актуальність теми дослідження. Сьогодні в Україні спостерігається динамічний розвиток концертної естради, який спрямований на відродження та розвиток національного надбання в галузі мистецтва, розширення міжнародних зв'язків в культурно-мистецькій сфері. Саме завдяки такому стрімкому розвитку, культурне життя на сучасному етапі набуває дедалі новіших й більш досконалих форм. Це зумовлено зростанням культурних запитів суспільства, розвитком науки й техніки, що надає нові можливості для створення різноманітних культурно-мистецьких проєктів. Завдяки широким можливостям мультимедійних технологій артистам та режисерам відкриваються неймовірні можливості для створення яскравого, видовищного, ефектного естрадного номеру, який є основою всіх естрадних проєктів. Як показує досвід, велика кількість номерів на естраді створюється з метою здивувати глядача, створити шоу-ефект. А цього можна досягнути завдяки включенню в номер трюка, який є видовищним прийомом та завжди має ефект неочікуваності.

Аналіз досліджень і публікацій. Методику формування професійних навичок артиста естради розкривали у своїх працях Ю. Дмитрієв [3], Н. Донченко [4], С. Клітін [7]. Суттєву різницю прийому трансформації драматичного актора та естрадного артиста розглядав у своєму підручнику В. Кісін [6]. До питання технологій майстерно-творчої трюкової дії як ефективного прийому у формуванні професійних навичок артиста естради у своїх дослідженнях зверталися відомі практики-режисери та майстри естрадних сценічних дійств такі, як В. Ардов [1], І. Богданов [2], І. Виноградський [2], А. Жарков [5], М. Разовський [8]. А. Райкін

приділяв велику увагу таланту артиста, його природним здібностям, а високий професіоналізм великого майстра розмовного жанру окреслено у працях Є. Уварової [9].

Мета роботи. Охарактеризувати специфічні ознаки та особливості формування професійних навичок артиста естради, визначити специфіку використання трюку як ефективного прийому в естрадних номерах.

Викладення основного матеріалу. Сучасна естрада характеризується швидкою та безперервною зміною емоційного сприйняття, неочікуваних та ексцентричних вирішень естрадного номеру. Оскільки невелика тривалість номерів потребує граничної сконцентрованості, на естраді широко використовуються гіпербола, гротеск, ексцентрика тощо. У свою чергу, використання цих прийомів зумовлюють своєрідну яскравість, перебільшення деталей, миттєвість акторського перевтілення.

Артист може виступати в одному жанрі: хореографія, розмовний жанр, конференс, але наскільки різноманітні можуть бути їхні методи, прийоми, стилі і, звичайно, репертуар, який є основою кожного номера, настільки й буде залежати популярність артиста. Так, розкішна невимушена манера конферувати притаманна тільки Штепселю й Тарапуньці (Є. Березін та Ю. Тимошенко). Жоден сучасний артист не може замінити на естраді цих великих артистів. Сьогодні є безліч молодих артистів різноманітних жанрів естради («Брати Шумахери», Валерій Жидков, Олександр Скічко, Тіна Кароль, Джамала, Дмитро Монатік, Олег Винник та ін.), але кожен артист повинен шукати свій індивідуальний образ, стиль, манеру.

А. Райкін, працюючи на естраді в розмовному жанрі, приділяв увагу обдарованості, таланту. Він радив тим, хто вирішував присвятити себе роботі на естраді, що із самого початку молодий артист повинен засвоїти всю складність професії, адже на нього поширюються всі закони акторської майстерності, яким підпорядковується й актор театру. Крім того, артист естради мусить мати додаткові якості, обумовлені особливостями жанру. Перш за все, він часто стоїть один на сцені перед глядачем. А це підвищує його відповідальність за кожен жест, за кожне сказане слово. А. Райкін зауважував, що головним для артиста бути ініціативним, добре знати інтереси людей, які прийшли на концерт.

Обмеженість у часі вимагає від естрадного артиста особливої виразності, точності, тонкості відчуття залу. Тому Райкін вважав дуже важливим, коли актор відчуває глядача як партнера. Іноді у своїх роботах Райкін, для того, щоб досягти швидкого гротескового зовнішнього перевтілення, використовував маски. Але він акцентував увагу на тому, що маски зовсім не обов'язковий атрибут артиста естради [9]. Помиляється той, хто думає, що достатньо надіти ту чи іншу маску, щоб зобразити на сцені різних людей. Та між трансформацією драматичного актора та естрадного є суттєва різниця. На естраді все відбувається швидко, лаконічно, чітко: перевтілення, перевдягання, а театральна трансформація вимагає не тільки зовнішнього, а й внутрішнього перевтілення [6]. Звичайно внутрішнє перевтілення притаманне й естрадному артисту, але воно повинно відбуватися миттєво. Тому Аркадій Райкін і визначав головним на естраді – талант.

Справедливо визначено А. Райкіним, що головним в естрадному та театральному мистецтвах безперечно є саме талановитий артист, чого на жаль,

сьогодні не достатньо у сучасному мистецтві. Звичайно, аналізуючи творчість великих артистів, можна дійти висновку, що молодим артистам неодмінно потрібно вивчати досвід наших попередників, але не наслідувати та копіювати їхні манеру, стилі, образи, а бути у постійному пошуку нового, актуального, злободенного.

На сучасній естраді мистецькі традиції артистів минулих років можуть поєднуватися з театральними акторськими традиціями. Та це не означає, що художнє мистецтво змінює своє обличчя. Навпаки, досягнення великих попередників переосмислюються, впроваджуються в життя, але уже в напрямку своїх власних пошуків та відкриттів. Те, що у ХХ столітті здавалося б неможливим, сьогодні відновлюється на новому етапі у складній єдності, у своєрідному художньому синтезі.

Але, уся розроблена теорія майстерності естрадного артиста належить діячам мистецтв радянських часів й відображає ідеологію того часу, а тому не може бути актуальною на сучасному етапі розвитку вітчизняного мистецтва естради. Ця теорія не може слугувати завершеною основою для виховання професійних артистів естради, тому потребує оновлень й ретельної переробки відповідно до умов сучасності. Це залежить від підготовки фахівців, які впроваджують в життя та цікавляться новітніми технологіями, розробками.

Фахівець, який досягає високої майстерності у своїй діяльності стає майстром своєї справи. Майстерність у будь-якій професії є головною ідеологією, до якої необхідно прагнути. Майстерність можна визначити як високе мистецтво у будь-якій сфері людської діяльності.

Професійна майстерність виявляється через професійну діяльність артиста й поза нею не існує. Професійна діяльність має три основні складові: доцільність, індивідуально-творчий характер, оптимальність вибору засобів.

Отже, майстер своєї справи, фахівець будь-якої галузі людської діяльності чітко уявляє мету своєї справи й, відповідно, творчо добирає засоби її вирішення. Тому що справжнє професійне мистецтво естради має синтетичну сутність, яка вбирає в себе різноманітні мистецтва та має велике естетичне значення для суспільства.

Сучасний естрадний артист, окрім високого професіоналізму, повинен створити індивідуальний сценічний образ, ретельно працювати над власним іміджем. Через імідж артиста розкривається його унікальна артистична природа індивідуальності. Такий образ створюється через засоби сценічної виразності: костюм, грим, особисті міміку та жести.

Проте, культурні та мистецькі потреби суспільства диктують свої умови щодо виконання естрадних номерів. Окрім таланту, високої професійної акторської майстерності, вдало знайденого сценічного образу, артист при виконанні власного номеру повинен вражати глядача своєю неординарністю, екстравагантністю, гостротою сюжету номеру та неочікуваними ефектними прийомами. Тому сьогодні досить популярним при організації та проведенні естрадних заходів є включення в програму номерів оригінальних жанрів.

Оригінальні жанри – узагальнене найменування номерів, які при всіх відмінних особливостях кожного з них, характеризуються єдиним виразним засобом – трюком. Трюк трактується як вправний, ефективний, майстерний прийом, який віртуозно прикрасить будь-яку форму оригінального жанру на естраді. «Варто зазначити широкі можливості в програмі естрадного або циркового трюка. Трюк (франц. – спритний, ефектний прийом, неочікувано майстерний, складний маневр; витівка, хитрощі) – виразний засіб, який є родовим в естрадному мистецтві, оскільки розкриває специфіку оригінальних жанрів. В акробатиці – сальто, стійка, пірует і т. д.; в ілюзії – неочікуване щезнення й поява різноманітних предметів; в еквілібристиці – вміння зберігати рівновагу, стоячи на усіяких хитких опорах; в жонглюванні – різноманітні кидки трьома, чотирьома, п'ятьма й більше предметами; в трансформації – миттєва зміна зовнішності, поведінки, голосу» [5, 73].

Проте, не потрібно забувати, що належним є знайти художню гармонію між трюком та основною смисловою ідеєю естрадного номеру. І. Богданов справедливо зауважував, що естрадний номер повинен бути заснований не тільки на фабульній, але й на трюковій складовій, оскільки кожний номер має свою природу та художню цінність [2].

Загалом, трюк в номері оригінального жанру надає загостренню дії й артист естради, використовуючи трюк, завжди з азартом ризикує заради ефектного результату. Артист повинен вміти володіти трюком з легкістю та професійною вправністю. Трюк повинен позначати неймовірне як природне. У цьому й полягає основний закон для артиста естради – професійне володіння трюками. Саме оригінальний трюк допоможе розкрити індивідуальність артиста. Якщо артист оригінальних жанрів має хист до бездоганного виконання трюку в номері, то він буде вагомою знахідкою для режисерів естрадного дійства. Щоб забезпечити високий рівень виконавської майстерності артиста оригінального жанру, потрібно детально розробити технологію виконання трюкових елементів.

Артист тісно пов'язаний з глядацькою залю, тому всі трюки він повинен виконувати на сцені відкрито, відчувати публіку та вступати з нею в безпосередній контакт. Глядачі завжди чекають від артистів оригінальних жанрів неочікуваних поворотів у виконавських прийомах. Тому артисти намагаються постійно оновлювати свої номери новими рішеннями, цікавими образами, миттєвому перевтіленню, ефективними трюками, щоб видовишно вразити глядачів. Тенденція до пошуку нових сценічних прийомів, методів та вирішень номеру – цілком природній процес, який продиктований динамічним оновленням естрадних форм. Такі нові прийоми та вирішення надають номеру оригінального жанру емоційної насиченості та глибини, характеризуються сатиричним, пародійним, гумористичним направленням.

Важливим при створенні естрадного номеру оригінального жанру є максимальна концентрація артиста на високопрофесійному виконанні трюків. Проте, варто звернути увагу на те, що трюк не повинен домінувати в номері, а органічно доповнювати його драматургічну основу. Від такого професійного підходу залежить чи стане номер зримим та емоційно видовищним. І. Богданов та

I. Виноградський у своїх наукових працях велику увагу приділяють використанню трюків у мистецтві естради. Вони зауважують, що трюк не може бути самоціллю, а повинен вплітатися у канву режисерського та акторського задуму [2]. Трюк є основним прийомом у номері, який передає внутрішній зміст того, що хоче донести до глядача артист через унікальну техніку його виконання.

Особливою популярністю трюки користуються у артистів-ексцентриків, фокусників та ілюзіоністів. Основне положення при підготовці ексцентричного номеру – це сатиричне ставлення до загальноприйнятих канонів, алогізм. На цих головних принципах будується ексцентрика як художній прийом комічного зображення дійсності, де звичні явища виглядають зміщеними, а одним із основних складових її є комічний трюк. Він створює ефект несподіванки, допомагає відтворити атмосферу комедійної дії та загострювати її розвиток. В руках артиста-ексцентрика несподівано можуть оживати різноманітні предмети, які нас оточують у повсякденному житті: східці, гудзики, пляшки, каміння, предмети одягу та інші. Досить популярним сьогодні є використання в ексцентричних номерах різноманітних інструментів, де в кінцевому результаті всі трюкові складові спрямовані на основне завдання – виконання музичного фрагменту. Музична ексцентрика вимагає від артиста професійного акторського виконавства та володіння бездоганною музичністю. Тому успіх такого номеру забезпечує комедійний талановитий артист, який володіє музичними інструментами.

У номерах фокусників та ілюзіоністів також основним виразним прийомом є вправний трюк, який допомагає артисту швидко заволодіти глядацькою увагою. У артиста немає часу поступово розвивати дію номеру, йому потрібно в максимально короткий час розкрити свою професійну індивідуальність. А цього можна досягти тільки при віртуозному виконанні трюкових елементів. Проте, досить часто трюк і фокус трактують як два однакових прийоми. «Не потрібно плутати трюк і фокус. Трюк чудовий тим, що сприяє розсекреченню театральної таємниці, фокус, навпаки, – її збереженню. В трюці неймовірно стає можливим, між тим, як у фокусі дійсність представляється неймовірною» [8, 67]. В цьому, власне і полягає та кардинальна відмінність між трюком і фокусом.

Естрадний номер, в основі якого є трюк, по підготовці може займати досить велику кількість часу. Іноді для того, щоб відшліфувати трюки, артисту може знадобитися навіть цілий рік. Складність полягає в тому, що кожен артист оригінального жанру прагне якомога більше бездоганно виконувати трюки в номері. Проте артисту не потрібно забувати про збереження художньої цілісності та стильового вирішення номеру. В технології створення та виконання номеру оригінального жанру велику роль відіграє творча інтуїція артиста. Це творчий процес, який визначає «умови гри», в яких існує виконавець.

Наукова новизна полягає у систематизації принципів формування професійних навичок артиста естради, обґрунтуванні особливостей введення в естрадний номер трюку як ефективного прийому.

Висновки. В житті суспільства постійно відбуваються зміни під впливом різноманітних факторів, які знаходять своє відображення у художньому вирішенні естрадних номерів. Тому в результаті вищезазначеного, можна зробити висновок,

що мистецтво естради видозмінюється, вдосконалюється, розвивається, враховуючи попередній досвід великих майстрів сцени, які доводять своїм професіоналізмом незмінне твердження: майстерність є головною ідеологією у творчому житті артиста. А для того, щоб вразити глядачів, артисти використовують різноманітні трюки, які надають естрадному номеру яскравості, видовищності, гостроти дії та емоційної насиченості. Змістовність, тематика та ідейна направленість сучасного естрадного номеру спрямована на широку глядацьку аудиторію, тому вимагає від артистів високої виконавської майстерності, професійної техніки перевтілення та яскравої ефектної видовищності.

Література

1. Ардов В.Е. Разговорные жанры на эстраде. Москва, 1968. 80 с.
2. Богданов И.А., Виноградский И.А. Драматургия эстрадного представления: учебник. СПб.: Изд-во СПбГАТИ, 2009. 424 с.
3. Дмитриев Ю. А. Эстрада и цирк глазами влюблённого. Москва: Искусство, 1971. 206 с.
4. Донченко Н.П. Режисура та акторська майстерність: навч. посібник. Київ, 2006. 260 с.
5. Жарков А.Д. Социально-культурные основы эстрадного искусства: история, теория, технология: учебное пособие для вузов культуры и искусств. Ч. II. Москва: МГУКИ, 2004. 215 с.
6. Кісін В. Б. Режисура як мистецтво та професія Життя. Актор. Образ. Із творчої спадщини. Київ: Видавничий дім «КМ Academia», 1999. 268 с.
7. Клитин С. С. Артисты в открытом пространстве: беседы об искусстве эстрады (и не только). СПб.: СПбГАТИ, 2012. 104 с.
8. Розовский М.Г. Режиссер зрелища. Москва: Сов. Россия, 1973. 112 с.
9. Уварова Е. Д. Аркадий Райкин. Москва: Молодая гвардия, 2011. 383 с.

References

1. Ardov, V.E. (1968). Conversational genres on stage. Moscow [in Russian].
2. Bogdanov, I.A. & Vynogradskyy, I.A. (2009). Dramaturgy of variety performance. SPb [in Russian].
3. Dmitriev, Yu. A. (1971). Stage and circus with the eyes of the lovers. Moscow: Iskusstvo [in Russian].
4. Donchenko, N.P. (2006). Directing and acting skills. Kyiv [in Ukrainian].
5. Zharkov, A.D. (2004). Socio-cultural foundations of variety art: history, theory, technology. Moscow: MGUKI [in Russian].
6. Kissin, V. B., (1999). Directing art as a profession. Kyiv: Vydavnychy dim «KM Asademia» (in Ukrainian).
7. Klitin, S. S. (2012). Artists in the open space: talk about the art of variety art. St-Petersburg: SPbGATI [in Russian].
8. Rozovskii, M.G. (1973). Directed performances. Moscow: «Sov. Russia» [in Russian].
9. Uvarova, E.D. (2011). Arkadiy Raykin. Moscow: Molodaya gvardiya [in Russian].